

COVID-19-PANDEMIA & LASTEN JA NUORTEN MIELENTERVEYS

**Pandemian
vaikutukset**

Päätöksenteko

**Palvelujärjestelmän
kehittäminen**

INVEST
#NewWelfareState

Suomen Akatemian tutkimusprojektin
"Lasten ja nuorten psykiatriset oireet ja
palvelujen käyttö ennen COVID-19-epidemiaa
ja sen jälkeen" loppuseminaari 29.11. 2022.

Koronapandemia ja siihen liittyvät rajoitustoimet vaikuttivat lasten ja nuorten mielenterveyteen. Pandemian alussa lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden käyttö kuitenkin laski Suomessa. Kokonaan hoitamatta jääneet nuorten mielenterveysongelmat ja hoidon viivästyminen ovat merkittävä kansanterveydellinen ongelma.

Turun yliopiston Lastenpsykiatrian tutkimuskeskuksen ja tutkimuksen lippulaiva INVESTin 29.11. järjestämässä seminaarissa esiteltiin tuoreita tutkimustuloksia pandemian vaikutuksista lasten ja nuorten mielenterveyteen ja erikoissairaanhoidon diagnooseihin. Osaa tutkimuksista on rahoittanut Suomen Akatemia.

Seminaarissa kuultiin myös päättäjiä, viranomaisia ja nuorten edustajia. Tapahtuman päättäneessä paneelikeskustelussa luodattiin ratkaisuja, joiden avulla järjestelmää voitaisiin kehittää tasa-arvoiseksi ja kriisinkestäväksi.

”Terveystenhuolto ja koko terveysjärjestelmämme ovat osa kriittistä infrastruktuuria, joiden toimintakyky on tärkeää yhteiskunnan kriisivalmiuden kannalta.”

Liina-Kaisa Tynkkynen
Tutkimuspäällikkö
THL

Pandemian vaikutukset

Apulaisprofessori David Gyllenberg ja erikoistutkija Kaisa Mishina esittelivät tuloksia tutkimuksistaan, joissa tarkasteltiin lasten ja nuorten psykiatrisia oireita ja psykiatristen palveluiden käyttöä ennen COVID-19-epidemiaa ja sen aikana. Tutkimuksissa hyödynnettiin sekä Turun yliopiston Lastenpsykiatrian tutkimuskeskuksen aiempia laajoja väestötutkimuksia että mielenterveyspalveluihin liittyviä rekisteriaineistoja.

Tutkimuksissa selvisi, että lasten mielenterveysoireet eivät lisääntyneet koronapandemian aikana.

Nuorten masennus, ahdistus, psyykkinen kuormitus ja yksinäisyys lisääntyivät merkittävästi. Sen sijaan nuorten mielenterveyspalveluiden käyttö väheni pandemian alkuvaiheessa. Myöhemmässä vaiheessa erikoissairaanhoidossa oli nähtävissä huomattava nousu lasten ja nuorten psykiatrisissa diagnooseissa.

Erikoissairaanhoidon diagnoosien merkittävälle kasvulle voi olla useita selityksiä:

- Mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet
- Avun piiriin hakeutuminen on lisääntynyt
- Palvelujärjestelmän perustasolla on entistä vähemmän resursseja hoitaa ongelmia, jolloin suuri osa päätty erikoissairaanhoitoon
- Palveluketjun katkokset pandemian alkuvaiheessa lisäsivät diagnooseja myöhemmässä vaiheessa

// Lasten vanhempien raportoimissa mielenterveysoireissa ei havaittu nousua koronapandemian aikana, mutta nuorten raportoimat ahdistus- ja masennusoireet lisääntyivät merkittävästi.”

Kaisa Mishina
Erikoistutkija
Turun yliopisto

// Kesäkuusta 2020 syyskuuhun 2021 nuorten mielenterveyteen liittyvien diagnoosien määrä kasvoi noin 34 prosenttia. Erikoissairaanhoidon piirissä oli 2 500 nuorta enemmän kuin mitä olisi voinut olettaa aiempien vuosien perusteella.”

David Gyllenberg
Apulaisprofessori
Turun yliopisto

Päätöksenteko kriisiaikana

Koronapandemia alkoi terveysturvallisuuskriisinä ja pitkittyessään se laajentui yhteiskunnalliseksi kriisiksi. Suomessa terveydenhuollon ja tehohoidon kapasiteetti kesti pandemian aiheuttaman epidemiologisen rasituksen hyvin.

Pandemian ensimmäinen aalto koetteli erityisesti pääkaupunkiseutua ja monet erikoissairaanhoidon palvelut olivat tällöin ruuhkautuneet. Viranomaisten arvioiden mukaan Suomessa selvittiin kuitenkin suhteellisen pienillä ja ajalliselta kestoaltaan rajatuilla rajoitustoimilla.

Lasten ja nuorten heikentynyt asema huomioitiin julkisessa keskustelussa pandemian alusta lähtien, mutta keskustelu keskittyi pääasiassa koulujen etäopetukseen ja lasten ja nuorten harrastetoimintaan.

“Pandemian aikana tehtiin vaikeita päätöksiä eikä lasten ja nuorten ääniä kuultu päätöksenteossa tarpeeksi”

Sofia Virta
Kansanedustaja

“Pandemian kaltaisiin resilienssi- ja stressitestitilanteisiin pitäisi pystyä vastaamaan normaaliolojen palvelujärjestelmällä. Järjestelmä tulisi suunnitella niin, että se on skaalautuva.”

Liisa-Maria Voipio-Pulkki
Johtava asiantuntija
Sosiaali- ja terveysministeriö

“Toimivilla peruspalveluilla voidaan ehkäistä pahoinvointia ja ongelmien syntymistä.”

Mari Ahlström
Palvelualuejohtaja
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue

Palvelujärjestelmän kehittäminen

Asiantuntijoiden mukaan koronapandemia osoitti palvelujärjestelmän säröt. Hoito ei aina ole vaikuttavaa tai sitä ei ole tarjolla riittävän nopeasti. Alueelliset erot palveluiden saatavuudessa on myös korjattava, jotta kaikilla olisi yhtäläiset mahdollisuudet hakeutua avun piiriin.

Digitaaliset tutkimusperustaiset mielenterveyspalvelut ja vanhemmuuden tuen hoito-ohjelmat ovat yksi keskeinen keino tarjota matalan kynnyksen palveluita lapsille, nuorille ja lapsiperheille paikasta riippumatta.

Seminaari: Lasten ja nuorten mielenterveys koronapandemian aikana – mitä on opittu ja mitä seuraavaksi?

”Näyttöön perustuvia palveluita tarvitaan järjestelmän perustasolle. Meidän täytyy panostaa ennaltaehkäisyyn eikä pelkästään korjaaviin palveluihin. Perustasoa vahvistamalla lasten, nuorten ja perheiden tulee saada palveluita ilman kohtuuttomia jonotusaikoja.”

Marjo Kurki

Ohjelmajohtaja
Pandemiat yhteiskunnallisena
haasteena -ohjelma
Suomen Akatemia

”Nuorille pitäisi luoda räätälöityjä matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluja. Ei ole yhteiskunnan kannalta hyvä asia, jos esimerkiksi lukiolaisilla ei ole motivaatiota opiskeluun.”

Vilhelm Vähäsilta

Varapuheenjohtaja
Suomen Lukiolaisten Liitto

”Suomessa tehdään tällä hetkellä todella vähän palvelujärjestelmän kehittämistutkimusta. Suomeen ei voida kuitenkaan suoraan soveltaa muiden maiden tutkimustietoa interventioiden soveltuvuudesta suomalaiseen järjestelmään. INVEST-lippulaiva on ollut tuomassa tällaista tutkimusta Suomeen.”

Outi Linnaranta

Ylilääkäri
THL

Meidän todellinen haasteemme on rakentaa sellaisia lasten ja nuorten mielenterveyspalveluja, jotka vastaavat väestön tarpeisiin myös kriisiolosuhteissa. Voimaperheiden kaltaiset digiavusteiset ohjelmat ovat yksi ratkaisu tähän haasteeseen. Maailma näyttää erilaiselta Pohjois-Karjalassa ja Kehä kolmosen sisäpuolella. Digitaaliset hoito-ohjelmat voivatkin tasa-arvoistaa yhteiskuntaa, kun palveluita on tarjolla paikasta riippumatta.”

Andre Sourander

Professori

Turun yliopisto

> Seuraa hyvinvointivaltion tutkimuskeskuksen ja lippulaivan INVESTin tutkimushankkeita ja interventioita: invest.utu.fi